Socialstyrelsen

Utfärda intyg för den som vill ändra juridiskt kön

Kunskapsstöd för hälso- och sjukvårdspersonal utifrån Socialstyrelsens föreskrifter (HSLF-FS 2025:9) om fastställande av kön i vissa fall

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

Publikationen finns som PDF på Socialstyrelsens webbplats. På begäran kan vi ta fram publikationen i ett alternativt format för personer med funktionsnedsättning. Skicka frågor om alternativa format till alternativaformat@socialstyrelsen.se.

Korrigerat: fotnoten 33 på sidan 21 ändrad

Artikelnummer: 2025-5-9568

Publicerad: www.socialstyrelsen.se, maj 2025

Förord

Den 1 juli 2025 börjar lagen (2024:238) om fastställande av kön i vissa fall (könstillhörighetslagen) och tillhörande föreskrifter att gälla. Det här kunskapsstödet är till dig som ska utfärda ett intyg till en person som vill ändra juridiskt kön. Du får konkret kunskap om vad ett intygande innebär, vad du behöver veta och göra – och vad du inte ska ta hänsyn till. Texten syftar också till att ge dig goda förutsättningar för ett begripligt, informativt och respektfullt möte.

Kunskapsstödet fokuserar på när en person som är 16 år eller äldre söker hälso- och sjukvården för ett intyg, enligt 2 § i könstillhörighetslagen.

Projektledare har varit Fox Foxhage och ansvarig enhetschef Anders Berg. Socialstyrelsen vill tacka alla som med stort engagemang och expertkunnande har deltagit i arbetet med kunskapsstödet.

Björn Eriksson
Generaldirektör

Innehåll

Förord **3**

Sammanfattning **5**

Kunskapsstöd för dig som ska utfärda ett intyg **6**

Innehåll och upplägg 6

Avgränsningar 7

Enklare att ändra juridiskt kön **8**

För den som ansöker: en process i flera steg 8

Utfärda intyg **9**

Vem kan behöva ett intyg? 9

Vilka professioner kan utfärda intyg? 10

Vad är det du intygar? 10

Intyga utifrån din bedömning av vad personen uppger **12**

Ställ frågor 12

Detta ska du *inte* ta hänsyn till **15**

Diagnos är varken krav eller hinder 15

Könsidentiteten måste inte vara binär (enbart kvinna eller man) 15

Könsuttryck eller sexualitet spelar ingen roll 15

Tidigare könsidentitet är oviktig 16

Antal ändringar saknar betydelse i sig 16

Besöksformen spelar ingen roll 16

Gör mötet begripligt och informativt **17**

Att ändra sitt juridiska kön har praktiska konsekvenser 18

Ha ett respektfullt bemötande **19**

Fundera över dina egna föreställningar 19

Använd det namn och pronomen som den du möter använder 19

Du ska bara intyga en liten del 20

Ta hänsyn till barnets rättigheter 20

Ordlista **22**

Referenser **23**

Sammanfattning

Det här kunskapsstödet är framtaget för att ge stöd åt dig som utfärdar intyg för personer som önskar ändra sitt juridiska kön.

Målet är att underlätta samtalet med den person som önskar intyget och bidra till ett möte som är begripligt, informativt och respektfullt.

Du får en översikt över intygets syfte, vem som kan behöva det och vilka yrkesgrupper som har behörighet att utfärda det.

Kunskapsstödet innehåller även konkreta exempel på vilka frågor du kan ställa och vilka aspekter som du *inte* ska ta hänsyn till vid intygandet.

För sökande under 18 år lägger kunskapsstödet vikt vid barnets rättigheter och ger hänvisningar till andra relevanta och användbara texter.

Kunskapsstöd för dig som ska utfärda ett intyg

Det här kunskapsstödet kan användas av dig som möter en person som vill ändra sitt juridiska kön och önskar ett intyg att bifoga till sin ansökan. Det intyg som avses i denna text är det som anges i Socialstyrelsens föreskrifter (HSLF-FS 2025:9) om fastställande av kön i vissa fall.

Det finns två syften med kunskapsstödet:

- Ett syfte är att stödja dig som ska utfärda ett intyg till en person som är 16 år eller äldre och vill ändra juridiskt kön. Det ska bli tydligt för dig vad du ska göra och vad du inte ska göra. Vad som ska tas hänsyn till vid utfärdandet av intyget regleras i Socialstyrelsens föreskrifter HSLF-FS 2025:9.
- Ett annat syfte är att ge förutsättningar för att den sökande ska uppleva mötet med dig som begripligt, informativt och respektfullt.

➔ **Du kan hämta blankett för intyget** på Socialstyrelsens webbplats. Blanketten är inte obligatorisk att använda, men är tänkt att underlätta för dig som ska utfärda intyget.

Kunskapsstödet utgår från juridik
Kunskapsstödet grundar sig bland annat på

- lagen om fastställande av kön i vissa fall
- Socialstyrelsens föreskrifter om ansökan om fastställande av kön i vissa fall
- Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU22.

Innehåll och upplägg

Socialstyrelsens ambition är att kunskapsstödet ska vara så kortfattat och praktiskt användbart som möjligt. Så här ser upplägget ut:

- Detta första kapitel, *Kunskapsstöd för dig som ska utfärda ett intyg*, sammanfattar syftet: att ge stöd till dig som utfärdar intyg, samt att ge förutsättningar för ett begripligt, informativt och respektfullt möte.

- Nästa kapitel, *Enklare att ändra juridiskt kön*, sätter kunskapsstödet i ett sammanhang och beskriver hur processen att ändra juridiskt kön består av flera steg för den enskilde.
- Därefter följer ett kapitel, *Utfärda intyg*, som reder ut vem som kan behöva ett intyg, vilka professioner som kan utfärda det och vad det egentligen är du ska intyga.
- I kapitlet *Intyga utifrån din bedömning vad personen uppger* får du exempel på frågor du kan ställa och hur ett samtal kan se ut.
- I kapitlet *Detta ska du inte ta hänsyn till* görs det tydligt vad du inte ska bedöma.
- Kapitlen *Gör mötet begripligt och informativt* och *Ha ett respektfullt bemötande* handlar om förutsättningar för ett gott möte och innehåller också ett viktigt avsnitt om barnets rättigheter, eftersom intyg kan utfärdas till personer som är 16 eller 17 år.
- Kunskapsstödet avslutas med en ordlista som du kan gå till vid behov när du läser.

Ta hjälp av ordlistan
På sidan 24 förklarar vi ord som är vanliga i det här kunskapsstödet.

Avgränsningar

Detta kunskapsstöd handlar om utfärdande av intyg för sökande som är 16 år eller äldre.[1] Det handlar *inte* om intyg för personer med intersexvariationer som ännu inte fyllt 16 år.[2]

[1] Se 2 § könstillhörighetslagen.
[2] Se 3 § könstillhörighetslagen.

Enklare att ändra juridiskt kön

Ett övergripande mål med den nya könstillhörighetslagen är att det ska bli enklare att ändra det kön som framgår av folkbokföringen,[3] det vill säga det kön som en persons personnummer eller samordningsnummer visar.[4] I det här kunskapsstödet kallar vi detta för att *ändra juridiskt kön* – förutom i citat eller i direkta hänvisningar till rättsregler.

Ny lagstiftning om könstillhörighet och kirurgi
Den 1 juli 2025 träder två nya lagar i kraft:

- lagen (2024:237) om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen
- lagen om fastställande av kön i vissa fall.

De nya lagarna ersätter lagen (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall.

Ett övergripande mål med reformen är att det ska bli enklare att ändra sitt juridiska kön. En ändring ska kunna göras utan att vara kopplad till ett behov av könsbekräftande vård.

För den som ansöker: en process i flera steg

Att ändra sitt juridiska kön är från den sökandes perspektiv en process i tre steg:

1. **Intyg från hälso- och sjukvården** kan utfärdas om intygsutfärdaren bedömer att personens upplevda könsidentitet inte stämmer överens med könstillhörigheten i folkbokföringen, och att personen kan antas komma att leva i den upplevda könsidentiteten under överskådlig tid.[5]
2. **Ansökan till Socialstyrelsen** skickas in av personen som vill ansöka om fastställande av kön, eller av vårdnadshavare om personen är under 18 år. Personen bifogar intyget som underlag. Socialstyrelsen tar ställning till ansökan och fattar beslut.
3. **Nytt personnummer eller samordningsnummer från Skatteverket** innebär att personens juridiska kön är ändrat.

[3] Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU22 Förbättrade möjligheter att ändra kön, s. 1.
[4] Se 2023/24:SoU22, s. 68.
[5] Se 9 § Socialstyrelsens föreskrifter (HSLF-FS 2025:9)
om ansökan om fastställande av kön i vissa fall.

Utfärda intyg

Under vissa förutsättningar kan du utfärda ett intyg till en person som önskar ändra sin könstillhörighet (se stycket *Vilka professioner kan utfärda intyg?* på nästa sida). Personen skickar sedan in intyget tillsammans med sin ansökan till Socialstyrelsen, som tar emot och prövar ansökan enligt den nya lagen.[6]

I det här kapitlet får du information om vem som kan behöva ett intyg, vilka fyra professioner som har behörighet att utfärda det, och vad som krävs för att du ska kunna utfärda ett intyg.

Vem kan behöva ett intyg?

En person som upplever att det kön som är registrerat i folkbokföringen är fel kan ansöka om att få det ändrat hos Socialstyrelsen.[7] Den som ansöker kan vara transperson eller en person med erfarenhet av en transition, eller någon som av andra skäl vill ändra sitt juridiska kön så att det bättre stämmer överens med könsidentiteten. För att ansökan ska vara komplett behövs ett intyg från hälso- och sjukvården.[8]

Juridiska förutsättningar för fastställande av kön
Så här säger lagen:

En person som har fyllt 16 år ska efter ansökan få fastställt att personen har ett annat kön än det som framgår av folkbokföringen om

1. personen är folkbokförd i Sverige, är svensk medborgare och har varit folkbokförd i Sverige eller är svensk medborgare och har ett samordningsnummer,

2. personen inte är registrerad partner,

3. det kön som framgår av folkbokföringen inte stämmer överens med personens upplevda könsidentitet, och

4. det kan antas att personen kommer att leva i denna könsidentitet under överskådlig tid.[9]

[6] Se 5 § könstillhörighetslagen.
[7] Se 2 § könstillhörighetslagen.
[8] Se 7 § HSLF-FS 2025:9.
[9] 2 § könstillhörighetslagen.

Om den som önskar intyg inte är myndig

Om ansökan gäller någon som inte är myndig ska barnets vårdnadshavare ansöka.[10] Samtidigt behövs skriftligt samtycke av den unge.[11] Men när det gäller besöket för intyget behöver den som är 16 eller 17 år ofta inte ha vårdnadshavare med sig.

➔ **Läs mer** i Socialstyrelsens meddelandeblad Barn som söker hälso- och sjukvård [1].

Vilka professioner kan utfärda intyg?

Fyra yrkesgrupper kan utfärda intyg efter ett samtal med den sökande:

- läkare
- psykologer
- psykoterapeuter
- hälso- och sjukvårdskuratorer.[12]

Tillhör du någon av dessa yrkeskategorier och är legitimerad är du behörig att utfärda ett intyg. För att du ska få utfärda intyg behöver det dock ske i en verksamhet som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) eller motsvarande utländsk lagstiftning.

Vad är det du intygar?

Av intyget ska det framgå:

- om du kan intyga att det kön som framgår av folkbokföringen inte stämmer överens med sökandens upplevda könsidentitet.
- om du kan intyga att det kan antas att sökanden kommer att leva i den upplevda könsidentiteten under överskådlig tid.
- hur sökandens identitet har kontrollerats (exempelvis genom legitimation),[13]samt att personen har ett personnummer eller ett samordningsnummer.[14]

Detta innebär att du behöver kunna samtala om könsidentitet på ett professionellt sätt som innefattar en grundläggande förståelse för varför vissa önskar ändra sitt juridiska kön, samt respekt för individens autonomi.

[10] 3 § HSLF-SF 2025:9.
[11] 4 § HSLF-SF 2025:9.
[12] 8 § HSLF-SF 2025:9.
[13] Enligt 9 § HSLF-FS 2025:9.
[14] Se 2 § könstillhörighetslagen.

Nu följer ytterligare några aspekter som du behöver tänka på när du skriver intyg. Den första handlar om bedömningen.

Ordet bedömning
Ordet ”bedömning” finns med i föreskrifterna. I detta sammanhang betyder det att du bedömer om det personen säger om sig själv uppfyller lagens kriterier.

Den andra aspekten rör personens grad av självbestämmande.

Utgå från personens självbestämmande
När du möter en person som önskar intyg ska du ställa frågor och lyssna på personens svar. Du ska så långt som möjligt utgå från individens uppfattning om sig själv och från den enskildes självbestämmande.[15]

Den tredje handlar om hur mycket tid en bedömning kan ta.

Ett besök kan vara tillräckligt
Socialstyrelsens föreskrifter reglerar inte hur många besök som behövs för att utfärda ett intyg.[16] Ett besök kan räcka. Men hur många besök som krävs får avgöras i det enskilda fallet.

➔ **Läs mer** om vad som är irrelevant för intyget i kapitlet *Detta ska du inte ta hänsyn till* som börjar på sidan 15.

➔ **Du kan hämta blankett för intyget** på Socialstyrelsens webbplats. Blanketten är inte obligatorisk, utan är tänkt att underlätta för dig som ska utfärda intyget.

I nästa kapitel får du exempel på hur ett samtal inför intygsutfärdande kan föras.

[15] Se 2023/24:SoU22, s. 69.
[16] HSLF-FS 2025:9.

Intyga utifrån din bedömning av vad personen uppger

I det här kapitlet beskriver vi hur du gör för att få underlag till att utfärda ett intyg. Som vi tidigare beskrivit ska du intyga att personen uppfyller de två centrala kriterierna:

- Könsidentiteten stämmer inte överens med könet i folkbokföringen.
- Könsidentiteten kan antas vara oförändrad under överskådlig tid.

Om du uppfattar att personen uppger att ovanstående är fallet, då kan du intyga det. Om du uppfattar att personen verbalt uttrycker sig på ett sätt som handlar om en annan grund än könsidentiteten, då kan du inte intyga det.[17] Din bedömning utgår alltså från vad personen uppger, det vill säga säger.

Ställ frågor

Du behöver ställa frågor som personen kan förstå och som är möjliga att svara på. Det finns självfallet flera aspekter att ta hänsyn till när det gäller detta: språk, ålder, eventuella funktionsnedsättningar och så vidare. Därför kommer du inte att kunna använda samma ordalydelse i varje möte.

Använd ditt eget språk och professionella vana när du kommunicerar med personen. Tänk samtidigt på att språket behöver vara inkluderande för alla som du möter. Nedanstående frågor ska ses som *exempel*.

Om könsidentiteten och folkbokföringen

Innan du börjar ställa frågor kopplade till själva kriterierna kan det vara bra att ringa in sammanhanget. Du kan börja med att resonera kring att kön är ett begrepp som är kopplat till flera saker: vem man känner sig som, vem andra tänker att man är, vad det står i folkbokföringen, saker som hör ihop med kroppen (kromosomer, hormoner, kroppens utseende och så vidare), samt normer kring vad som är maskulint och feminint. Du kan sedan ringa in att det här samtalet kommer att handla om personens könsidentitet och det juridiska könet i folkbokföringen.

Två varianter på en inledande fråga skulle kunna vara:

– Hur skulle du beskriva din könsidentitet?

– Vilken könsidentitet känner du att du har?

Lyssna på vad personen berättar och fråga sedan om det nuvarande juridiska könet. Lägg märke till formuleringen:

[17] Se 2023/24:SoU22, s. 87.

> – Om du fick ändra det juridiska könet i folkbokföringen, skulle det nya juridiska könet passa *bättre* än det du har nu, alltså med vem du känner dig som?

Lägg märke till formuleringen i sista frågan; könsidentiteten måste inte överensstämma helt och hållet med det juridiska kön personen önskar ändra till.

Det nya juridiska könet behöver inte passa perfekt
Könsidentiteten behöver inte helt överensstämma med det nya juridiska könet. Det räcker med att det nya juridiska könet upplevs som en bättre anpassning än det nuvarande.[18]

Exempel på svar

Låt oss exemplifiera detta med två olika tänkta svar:

> – Jag har en ickebinär könsidentitet, upplever mig varken som man eller kvinna. Men om jag fick ändra mitt nuvarande juridiska kön så skulle det åtminstone passa bättre in på vem jag upplever mig som, och göra mitt liv enklare.

> – Min könsidentitet är kvinna, och om jag fick ändra till kvinna i folkbokföringen så skulle det kännas helt rätt för mig.

Båda svaren kan tolkas som att de uppfyller kriteriet att den upplevda könsidentiteten inte stämmer överens med könet i folkbokföringen.

Låt oss nu gå över till frågan om det kan antas att personen kommer att leva i sin könsidentitet under överskådlig tid.

Om könsidentiteten och överskådlig tid

Innan du börjar ställa frågor kan du berätta att ni nu ska prata om hur länge personen tror att den kommer att ha sin nuvarande könsidentitet. Berätta att lagen använder orden *överskådlig tid.* Fråga om personen kan beskriva vad det betyder för den. Om personen behöver få hjälp att förstå betydelsen i ”överskådlig” kan du förklara det på olika sätt. Här är några exempel, där frågan är inbakad:

> – Överskådlig tid är så långt du kan se framför dig. Hur lång tid det är för dig kan du bäst avgöra. Och just nu pratar vi om hur lång tid du tror att du kommer att ha den könsidentitet som du har nu.

[18] Se 2023/24:SoU22 s. 67.

> – Tror du att du kommer att ha den könsidentitet som du har nu så långt in i framtiden som du kan föreställa dig?
>
> – Ordet överskådlig betyder att något går att se tydligt. Ibland används det för att prata om framtiden, men eftersom vi faktiskt inte kan se framtiden framför oss på det viset, kan det vara svårt att förstå vad som menas. Jag kommer därför att fråga på ett annat sätt: Känner du att du snart kommer att ändra könsidentitet, eller tror du att du kommer ha kvar den du har nu, så länge du kan föreställa dig?

Exempel på svar

Lägg märke till att frågorna handlar om framtiden. Förarbetena till lagen är tydliga med att det *inte* är relevant hur personen upplevt sin könsidentitet bakåt i tiden.[19] Låt oss exemplifiera det med två olika tänkta svar:

> – Jag har haft en föränderlig könsidentitet under mitt liv. Men nu känner jag att min könsidentitet kommer att bestå under så lång tid som jag kan veta eller tro. Visst kan det förändras igen, det kan jag inte svära på. Jag tror att jag har en kort överskådlig tid när det rör det mesta.
>
> – Jag har alltid haft den här könsidentiteten, och mitt kön i folkbokföringen har alltid känts fel. Jag är nästan säker på att jag kommer leva i den här könsidentiteten resten av livet.

Båda svaren kan tolkas som ”överskådlig tid”. Personens egen uppfattning om vad som är överskådlig tid är utgångspunkten.

[19] Kriteriet ”kan antas komma att leva i denna könsidentitet under överskådlig tid” innebär att en framåtsyftande sannolikhetsbedömning ska göras, se 2023/24:SoU22 s. 160.

Detta ska du *inte* ta hänsyn till

Socialstyrelsen vill ge dig tydligt stöd i vad som *inte* ska påverka hur du utfärdar ett intyg. I det här avsnittet listar vi faktorer som saknar betydelse.

Diagnos är varken krav eller hinder

Det krävs ingen diagnos, som könsdysfori, för att uppfylla kriterierna för att ändra juridiskt kön.[20]

Av förarbetena (2023/24:SoU22) framgår inga diagnoser som i sig skulle utesluta möjligheten att ändra juridiskt kön. Det inkluderar till exempel neuropsykiatriska diagnoser. Om en person ansöker om fastställande av kön hos Socialstyrelsen för att könsidentiteten inte stämmer överens med det kön som framgår av folkbokföringen – och inte av någon annan grund – uppfylls kriterierna i lagstiftningen.[21]

Samtidigt kan vissa personer *parallellt* ha könsdysfori och i vissa fall behöva en remiss till nationell högspecialiserad vård.

Könsidentiteten måste inte vara binär (enbart kvinna eller man)

Det är möjligt att ändra juridiskt kön om det leder till en bättre överensstämmelse, eftersom lagens fokus ligger på att den nuvarande könsidentiteten inte stämmer överens med könet i folkbokföringen.[22] Det krävs inte att personens könsidentitet helt sammanfaller med det nya juridiska könet, utan det räcker med att det nya könet passar bättre än det nuvarande. Detta betyder att personer med olika ickebinära könsidentiteter kan uppfylla kriterierna för att ändra sitt juridiska kön.[23]

Könsuttryck eller sexualitet spelar ingen roll

Vilket könsuttryck den sökande har saknar betydelse för ditt intygande – eftersom lagen fokuserar på könsidentitet. Könsuttryck handlar om hur en person signalerar kön genom klädstil, röstläge eller andra yttre faktorer som har koppling till samhällsnormer om maskulinitet och femininitet – men det är *inte* samma sak som könsidentitet.

[20] Se 2023/24:SoU22, s. 85 och s. 159,
[21] Se 2023/24:SoU22, s. 87.
[22] Se 2 § könstillhörighetslagen.
[23] Se 2023/24:SoU22, s. 85.

Det kan hända att du spontant uppfattar att personen tillhör ett visst kön, men det är könsidentiteten och kriterierna i lagen som är avgörande, inte hur du uppfattar personens könsuttryck.

Människors sexualitet utmärks av att den är varierad. Det gäller sexuella läggningar som hetero-, bi- och homosexualitet, men också andra aspekter av sexuell identitet, preferens och praktik. Personens sexualitet har ingen betydelse för intygandet.

Tidigare könsidentitet är oviktig

Enligt den nya lagen är det personens framtida könsidentitet som är avgörande – bedömningen ska utgå från om personen kan antas leva i sin könsidentitet under överskådlig tid. Hur könsidentiteten har sett ut tidigare har därför ingen betydelse.

Antal ändringar saknar betydelse i sig

Det finns ingen begränsning för hur många gånger en person kan ansöka om eller beviljas ändring av juridiskt kön. Om en person tidigare har ansökt eller ändrat sitt juridiska kön, en eller flera gånger, ska det i sig inte påverka din bedömning.

Besöksformen spelar ingen roll

HSFL-FS 2025:9 reglerar inte hur du möter personen som ansöker. Mötet kan genomföras fysiskt eller på annat lämpligt sätt. Utgå från de förutsättningar och rutiner verksamheten har, men också från det mest ändamålsenliga för den som söker – särskilt om det är ett barn. Notera dock att du behöver kunna kontrollera intygspersonens identitet, och att du ska ange i intyget hur du har kontrollerat detta (oftast med legitimation).

Antalet besök regleras inte heller, men ofta kan ett möte räcka.

➔ **Läs mer** i faktarutan *Ett besök kan vara tillräckligt för att utfärda ett intyg* på sidan 11.

Gör mötet begripligt och informativt

I det här kapitlet fokuserar vi på att göra mötet begripligt och informativt. Du kan börja med en sammanhangsmarkering – sätt ord på vilken roll du har och vad mötet ska handla om. Du kan till exempel förklara följande:

1. Jag är den som kan utfärda ett intyg som du behöver när du vill ansöka om att ändra ditt juridiska kön.
2. Ett intyg ska skickas tillsammans med din ansökan till Socialstyrelsen.
3. Skatteverket är den myndighet som ändrar själva personnumret eller samordningsnumret i folkbokföringen.
4. En viktig sak jag kommer att göra är att ställa frågor till dig. Vårt samtal kommer att vara grunden för min möjlighet att utfärda intyg. Om jag bedömer att jag inte kan utfärda ett intyg har du rätt att söka intyg hos någon annan, här eller på en annan mottagning.
5. Jag kommer att informera om en del praktiska förberedelser vid ändring av juridiskt kön som kan vara bra att känna till.

Om du möter en sökande som är 16 eller 17 år gammal:

6. Eftersom du är under 18 år kommer jag ta hänsyn till dina rättigheter enligt Barnkonventionen.[24]

Precis som vid andra möten behöver ditt sätt att kommunicera anpassas efter den du möter utifrån exempelvis språk, ålder och eventuella funktionsnedsättningar.

➔ **Läs mer** i Socialstyrelsens kunskapsstöd Att samtala med barn [2]. Det sammanfattas i ett kort informationsblad: Samtal med barn – att tänka på [3].

Informera om screening

Kallelser till nationell screening är kopplade till befolkningsregistret och därför även juridiskt kön. En kallelse till viss screening kan därför utebli efter en ändring. Den som ändrat juridiskt kön kan då själv behöva kontakta sin region. Hur detta hanteras skiljer sig mellan olika regioner.

➔ **Läs mer** på Socialstyrelsens webbplats om Nationella screeningprogram.

[24] FN:s konvention om barnets rättigheter.

Att ändra sitt juridiska kön har praktiska konsekvenser

Att ändra juridiskt kön innebär att en rad praktiska uppgifter behöver hanteras i kontakt med olika myndigheter, företag och samhällstjänster.

➔ **På Socialstyrelsens webbplats** finns checklistan Praktisk lista för dig som ska ändra juridiskt kön – den kan laddas ner direkt av den som ska göra ändringen, eller skrivas ut och överlämnas av dig.

Checklistan omfattar följande områden:

- identitetshandlingar och juridiska dokument
- hälsa och sjukvård
- myndigheter och samhällstjänster
- banktjänster och digital identitet
- arbete och medlemskap
- övriga abonnemang och avtal.

Vad som behöver ändras – och hur det ska göras – kan variera över tid. Därför är checklistan medvetet översiktligt utformad och innehåller inte detaljerade instruktioner.

Observera: Att informera om detta ingår inte i intygsutfärdandet, men det kan vara en värdefull service för den person som söker.

Ha ett respektfullt bemötande

Som legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal är du van vid att bemöta patienter med respekt, även om du inte delar deras erfarenheter, livsstil, livsval eller lidande. Att möta någon som önskar intyg för ansökan om att ändra juridiskt kön skiljer sig inte på detta övergripande plan från att möta andra personer. Samtidigt finns normer kring bland annat kön, könsidentitet och könsuttryck som påverkar alla i samhället. Därför finns det anledning att fundera över dina egna föreställningar, förhållningssätt och rutiner.

I slutet av det här kapitlet finns också ett avsnitt som berör barnets rättigheter och barnets bästa.

Fundera över dina egna föreställningar

Reflektera gärna över hur du tänker om könstillhörighet och könsidentitet. Vilka föreställningar har du om transpersoner och andra personer som önskar ändra sin könsidentitet, som du möter i ditt arbete? Vad är fakta och vad är åsikter? Hur kan du säkerställa att ditt bemötande inte påverkas av personliga åsikter?

➔ **Läs mer** i Socialstyrelsens informationsmaterial Ett bra bemötande: Till dig som möter transpersoner eller personer med funderingar kring sin könsidentitet i sitt arbete [4].

Använd det namn och pronomen som den du möter använder

Alla har rätt till sin könsidentitet och sitt könsuttryck. Inom hälso- och sjukvård behöver patientjournalen innehålla de uppgifter som behövs för att personen ska kunna identifieras.[25] Men du kan också anteckna det namn och pronomen som personen själv använder, om personen vill det. Fråga därför vilket pronomen och namn personen använder om sig själv och anteckna det i journalen. En del personer kan ha fler än ett pronomen. Vissa använder inte pronomen alls, då kan i stället namnet konsekvent användas i journalanteckningarna. Att inte använda en persons självvalda pronomen kan utgöra diskriminering enligt diskrimineringslagen.[26]

[25] Se 5 kap. 3 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2016:40) om journalföring och behandling av personuppgifter i hälso- och sjukvården där det framgår att en patientjournal ska innehålla en entydig identifikation av den berörda patienten.
[26] Jmf DO ANM 2016/13.

Du ska bara intyga en liten del

De personer som kommer till dig för att få ett intyg utfärdat har olika livserfarenheter, identiteter och könsuttryck. En del kan ha ett stort lidande på grund av könsdysfori, medan andra inte har könsdysfori alls. Vissa kan berätta om en livslång upplevelse av att ha blivit tilldelad fel kön. För andra är det en insikt som kommit i vuxen ålder.

Du ska bara intyga en liten del, därför ska du *inte* ta ställning till:

- om personen har behov av någon medicinsk behandling som till exempel hormonbehandling eller kirurgi
- hur personen uppträder, till exempel vilket könsuttryck personen har och hur du tolkar det
- hur länge personen har levt i sin nuvarande könsidentitet eftersom kriterierna handlar om nuet och framtiden.[27] [28]

➔ **Läs mer** i kapitlen *Intyga vad personen uppger* och *Detta ska du inte ta hänsyn till.*

Ta hänsyn till barnets rättigheter

Lagen medger att den som fyllt 16 år ska kunna ansöka om ändring av juridiskt kön. I de fall du möter unga under 18 år behöver du ta hänsyn till barnets rättigheter.

Enligt artikel 3 i barnkonventionen ska alla åtgärder som rör barn i första hand utgå från det som bedöms vara barnets bästa. Vad som är barnets bästa måste avgöras i varje enskilt fall och hänsyn ska tas till barnets egen åsikt och erfarenhet. I artikel 12 framgår att barnet har rätt att bilda och uttrycka åsikter i alla frågor som berör hen. När åsikterna beaktas ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad.

➔ **Läs mer** i Socialstyrelsens kunskapsstöd Bedöma barns mognad för delaktighet [5].

En vårdnadshavare har samtidigt rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Vårdnadshavaren ska vid sådana beslut ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål i takt med barnets stigande ålder och utveckling.[29] Om det finns två vårdnadshavare är huvudregeln att de gemensamt utövar vårdnaden.[30]

[27] Se 9 § 1 och 2 HSLF-FS 2025:9.
[28] Se 2023/24:SoU22, s. 86.
[29] Se 6 kap. 11 § föräldrabalken (FB.).
[30] Se 6 kap. 13 § FB.

➔ **Läs mer** i Socialstyrelsens meddelandeblad Barn som söker hälso- och sjukvård [1].

Informera om barns samtycke
En ansökan till Socialstyrelsen för ett barn under 18 år görs av dess vårdnadshavare och om barnet fyllt 12 år måste det lämna sitt skriftliga samtycke för detta.[31] Detta är visserligen inget som berör det intyg du ska utfärda, men kan vara bra att veta eftersom du kan få frågor om det.

Detta behöver du tänka på i mötet

När du möter ett barn under 18 år behöver du skapa förutsättningar för ett tryggt möte och berätta att barnets bästa ska sättas främst när det gäller beslut som rör barn.

Om den unge möter dig tillsammans med vårdnadshavaren, överväg då att erbjuda ett enskilt samtal med den unge innan vårdnadshavare bjuds in, om inte den unge själv önskar ha vårdnadshavare med under hela samtalet. Om vårdnadshavaren är med i samtalet behöver du lyssna på båda parter med respekt och sätta ord på att bestämmanderätten är delad.

➔ **Läs mer** i Socialstyrelsens kunskapsstöd Att samtala med barn [2]. Det sammanfattas i ett kort informationsblad: Samtal med barn – att tänka på [3].

Om du misstänker att ett barn far illa

Barn har rätt att uttrycka sin könsidentitet och sitt könsuttryck, och att bli respekterade för det.[32] Du behöver alltid vara uppmärksam på tecken som tyder på att ett barn far illa. Om du misstänker att ett barn far illa ska du göra en orosanmälan till socialnämnden.[33]

➔ **Läs mer** i Socialstyrelsens handbok Anmäla oro för barn – Stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare [6].

[31] Se 6 § könstillhörighetslagen.
[32] Se artikel 2 och 12 i barnkonventionen.
[33] Se 19 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400).

Ordlista

Ickebinär kan vara ett ord en person använder om sig själv utifrån att personen varken känner sig som enbart man eller enbart kvinna. Det är ett paraplybegrepp som innefattar många olika identiteter och termer. Många ickebinära använder pronomen som ”hen”, ”den” eller ”dem” om sig själva.

Juridiskt kön är det kön som är registrerat i folkbokföringen, som personnummer eller samordningsnummer. När ett barn föds registreras barnet i folkbokföringen som flicka eller pojke baserat på hur kroppen ser ut.

Könsbekräftande vård är den vård och behandling som syftar till att hjälpa en person att leva i enlighet med sin könsidentitet.

Könsdysfori innebär en stark upplevelse av att kroppen eller det kön andra uppfattar att personen har, inte stämmer överens med personens könsidentitet. Detta kan orsaka lidande eller påverka förmågan att fungera i vardagen. Vissa transpersoner har könsdysfori, andra inte.

Könsidentitet är upplevelsen av att vara kvinna eller man, varken kvinna eller man eller både och. Ett ord som kan användas för att känna sig som antingen man eller kvinna är *binär*. Ett ord som kan användas för att känna sig som varken enbart man eller enbart kvinna är *ickebinär*.

Könsuttryck är hur en person uttrycker sitt kön genom exempelvis kläder, frisyr, smink och kroppsspråk.

Transition är ett begrepp som syftar på de förändringar en person gör för att leva i enlighet med sin könsidentitet. Det kan vara medicinska steg, som exempelvis hormonbehandling eller kirurgi. Det kan också innebära sociala förändringar, som att ändra pronomen eller könsuttryck. Även en juridisk ändring av kön kan räknas in i en persons transition. En del identifierar sig som transperson efter en transition, andra inte. Att ha transerfarenhet är ett sätt för vissa att beskriva tiden före och under transitionen.

Transperson kan vara ett ord en person använder om sig själv när könsidentiteten inte stämmer överens med det kön som tilldelades vid födseln. Begreppet transperson innefattar många olika sätt att känna, definiera sig och leva. Det handlar inte om sexuell läggning, och transpersoner kan vara såväl binära (man eller kvinna) som ickebinära (andra könsidentiteter än man eller kvinna).

Referenser

1. Barn som söker hälso- och sjukvård. Meddelandeblad nr 8/2020. Socialstyrelsen; 2020.
2. Att samtala med barn: Kunskapsstöd för socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården. Socialstyrelsen; 2018.
3. Samtal med barn – att tänka på. Socialstyrelsen; 2018.
4. Ett bra bemötande: Till dig som möter transpersoner eller med funderingar kring sin könsidentitet i ditt arbete. Socialstyrelsen; 2024.
5. Bedöma barns mognad för delaktighet: Kunskapsstöd för socialtjänsten, hälso- och sjukvården samt tandvården. Socialstyrelsen; 2023.
6. Anmäla oro för barn: Stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare. Socialstyrelsen; 2022.

Det här kunskapsstödet är framtaget för att ge stöd åt dig som utfärdar intyg för personer som önskar ändra sitt juridiska kön.

Målet är att underlätta samtalet med den person som önskar intyget och bidra till ett möte som är begripligt, informativt och respektfullt.

Du får en översikt över intygets syfte, vem som kan behöva det och vilka yrkesgrupper som har behörighet att utfärda det.

Kunskapsstödet innehåller även konkreta exempel på vilka frågor du kan ställa och vilka aspekter som du inte ska ta hänsyn till vid intygandet.

För sökande under 18 år lägger kunskapsstödet vikt vid barnets rättigheter och ger hänvisningar till andra relevanta och användbara texter.

Socialstyrelsen

Utfärda intyg för den som vill ändra juridiskt kön (artikelnr 2025-5-9568)
kan laddas ner från socialstyrelsen.se/publikationer.